

TAURAGĖ

ISTORIJA, DATOS, FAKTAI
PARENGĖ GINTAUTAS ČIŽIŪNAS

*Tauragės herbas. Dailininkas Juozas Galkus
Nuotraukos Danutės Mukienės*

Tauragės miestas įsikūręs Lietuvos pietvakariuose, kairiajame Jūros upės krante, prie Karaliaučiaus–Tilžės–Šiaulių–Rygos kelio. Jo teritorija užima 1 388 ha žemės. Nuo Tauragės iki Klaipėdos – 120 km, Kauno ir Palangos – 140 km, Šiaulių – 100 km, Rygos – 230 km, Karaliaučiaus (Kaliningrado) – 180 kilometrų.

Tauragės mieste yra apie 33 tūkst. nuolatinių gyventojų, 218 gatvių (jų bendras ilgis 104 kilometrai).

Miesto pavadinimas sudėtas iš dviejų žodžių – tauras ir ragas. Senovėje šiose apylinkėse plytėjo didžiuliai miškai, juose augo tau-

Tauragės banko pastato priekinis fasadas (architektai A. Funkas ir M. Songaila, pastatytas 1935 m.)

rai. Iš sumedžiotų gyvulių ragų žmonės darydavo ragus midui gerti. Nemuno, Jūros ir Šešuvies upės nuo seno buvo patogus susisiekimo kelias. Juo atplaukdavo pirkliai.

Tauragė – riba, kuri daugelį amžių skyrė katalikišką Lietuvą nuo liuteroniškosios (reformatoriškosios), Prūsijos ir Rusijos imperijas, Mažąją ir Didžiąją Lietuvą, Vokietiją ir Sovietų sąjungą.

Gražios Tauragės lygumų apylinkės. Jas raižo Akmenos, Ančios, Jūros, Šešuvies ir daugelis kitų upių bei upelių. Garsus šiose apylinkėse Draudienio ežeras, Pagramančio, Batakių piliakalniai.

Spėjama, kad XIII–XIV a. laikotarpiu apie Tauragėje buvusį dvarą pradėjo formuotis Tauragės miestas.

Kasmet žinių apie senąją Tauragės istoriją vis daugiau. Jų randa ma ne tik tyrinėjant istorinius šaltinius, bet ir archeologams kasinėjant Tauragės miestą ir jo prieigas. Daugelį metų jie dirbo netoli Tauragės esančiame Dauglaukio kaime, kur buvo tyrinėjami senkapiai (pats seniausias Nemuno deltos kultūros laidojimo paminklas – 70–260 po Kr.). Tauragės rajone yra žinoma 12 piliakalnių. Kol kas nė vienas iš jų dar nėra ištyrinėtas.

XIII–XV a. pr. per Tauragės apylinkes vingiavo svarbiausi kryžiuočių keliai, kuriais jie žygiuodavo siekdami užkariauti Lietuvą.

XV a. II p. Tauragės dvaras priklausė Kontautams. Kai dvaro savininkas Jonas Kontautas mirė, jo žmona Jadvyga Aleknaitė-Kontautienė ištekėjo už Stanislovo Bartoševičiaus. Tada dvaras perėjo Bartoševičių giminei.

Iki 1507 m. rašytiniuose šaltiniuose Tauragės vietovė buvo vadinama Pajūrio vardu.

1507 m. Tauragė pradeda minėti rašytiniuose šaltiniuose (pirmasis žinomas paminėjimas – Bertoševičiaus dotaciniam akte / bažnyčios aprūpinimo akte). Jame pažymima, kad dauguma Tauragės miestelėnų ir apylinkės kaimų gyventojų yra senosios lietuvių tikybos išpažinėjai.

1507 m. Tauragėje pastatyta katalikų bažnyčia. Jos fundatorė – Vilniaus vaivados Alekno Sudimantaičio dukra Jadvyga Bartoševičienė. Tais pačiais metais įkurta pirmoji Tauragės parapijos mokykla (tokią mokyklą laikyti buvo nurodyta bažnyčios fundacijoje).

Tauragė, Vytauto gatvė

1844–1847 1852; 1866; 1886 m. pastatytas neorenesansinis Tauragės pilies rūmų architektūrinis ansamblis, kuriame yra veikusi muitinė, kalėjimas, psichiatrijos ir apskrities ligoninė, o dabar veikia Tauragės muziejus „Santaka“. Moksleivių kūrybos centras, vaikų biblioteka, Fotografijos galerija

Tauragės miesto centras. Dariaus ir Girėno gatvė, senasis Tauragės paštas

XVI a. Tauragė jau buvo minima daugelio užsienio šalių rašytiniuose šaltiniuose.

1526 m. Tauragė buvo pažymėta B. Vapovskio, 1539 m. – švedų arkivyskupo Olaus Magnusu Šiaurės Europos žemėlapyje.

1549 m. Onos Bartoševičiūtės-Glebavičienės dukterį vedė Merkelis (Melchioras) Šemeta. Tada vedybų keliu Tauragė atiteko Šemetoms. M. Šemeta dvarą padalijo trimis savo vaikams: dukrai Kristinai Bielevičienei, sūnams Vaclovui Šemetai ir Batakių seniūnui Jonui Šemetai.

1567 m. Tauragėje pastatyta evangelikų liuteronų bažnyčia ir įsteigta parapija. Tuo pasirūpino Žemaitijos kaštelionas Merkelis Šemeta (Tauragės evangelikų liuteronų parapija šiuo metu yra didžiausia Lietuvoje). Tais pačiais metais prie miesto evangelikų liuteronų bažnyčios pradėjo veikti parapijos mokykla.

1567 m. Tauragės katalikų bažnyčios pastatas jau buvo nebetinkamas naudoti.

1571 m. surašytame Tauragės inventoriuje nėra paminėtas nė vienas dvare gyvenęs vokiečių tautybės gyventojas. Nebuvo tokių čia ir surašant dvaro inventorių 1653 m., kai dvarui priklausė 37 kiemai (dūmai).

1598 m. skolų spaudžiamas Jonas Šemeta jam priklausiusią Tauragės dvaro dalį perdavė Prūsijos išdininkui Kristupui von Roppui.

1601 m. Tauragės dvarą už 21 000 guldenų nupirko administratoriaus teise Prūsiją valdęs Ansbacho markgrafas Jurgis Fridrichas (1577–1604).

1609 m. Tauragės dvaras paveldėjimo keliu atiteko Brandenburgo kurfiurstams.

1616 m. kurfiurstas Jonas Zigmantas nusipirko Tauragės dvaro dalį, kuri anksčiau priklausė Šemetaitei-Bielevičienei.

(Nukelta į 6 p.)

Skulptūra „Taika“ Tauragės miesto centre. Skulptoriai Leonas ir Gediminas Žukliai, architektas Eduardas Budreika

Tauragės pilies rūmų architektūrinio ansamblio (pradėtas formuoti 1844–1847 m.) fragmentas

2009 m. gegužės 30 d. Tauragėje, skvere prie Stoties g., atidengtas paminklas Kęstučio apygardos partizanams atminti. Paminklo autoriai – skulptorius Regimantas Midvikis ir architektas Vytenis Mazurkevičius

Tauragės gairinės pastatas

(Atkelta iš 5 p.)

1633 m. Tauragėje atkurta katalikų bažnyčia.

1637 m. Tauragės evangelikų liuteronų vaikams buvo pastatyta mokykla (pastatas ilgai netarnavo, nes greitai sudegė)

1639 m. Tauragę už 11 000 dukatų nusipirko Prūsijos rūmų tarnautojas Paulius Domarackas. Vėliau iš jo pusbrolių dvarą nusipirko Jonas Mikalojus Stankevičius.

1653 m. Tauragėje buvo 2 bažnyčios, 40 kiemų, turgaus aikštė. Keturiuose kiemuose gyveno žydų tautybės žmonės.

1653 m., nusipirkęs Tauragės dvarą iš Jono Mikalojaus Stankevičiaus, Tauragės šeimininku tapo Lietuvos kariuomenės etmonas Jonušas Radvila (1612–1655). Tėvo valia Jonušo Radvilos vienintelė dukra Ona Marija Radvilaitė buvo ištekėjusi už savo pusbrolio Boguslavo Radvilos.

1656 m., po konfederacijos paskelbimo, Viduklės, Karšuvos, Kražių ir Pajūrio valsčių bajorai per savaitę buvo pakviesti susirinkti į palei Tauragę buriamą Konstantino Adauskio pulką. Tų pačių metų rugsėjo mėnesį konfederatai nuo Biržų persikėlė prie Tauragės. Tada Tauragės dvaras turėjo išlaikyti Petro Lackio vadovaujamą 100 raitelių pulką.

Jonušas Radvila rūpinosi, kad būtų pertvarkytas Tauragės dvaras. To nepadarė jam gyvam esant bei ilgokai po jo mirties.

1667 m. Tauragėje buvo 165 dūmai.

1669 m. Boguslavui Radvilai mirus, Tauragės šeimininke tapo ir tėvo turtus paveldėjo jo nepilnametė dukra Liudvika Karolina Radvilaitė (kai tėvas mirė, jai buvo vos dveji metukai). Ji žinoma kaip paskutinė Biržų-Dubingių Radvilų reformatoriškosios šakos dvarų valdytoja, Lietuvos evangelikų reformatų veiklos rėmėja. 1681 m. sausio 17 d. Liudvika Karolina Radvilaitė, turėdama vos 14 metų amžiaus, Brandenburgo didžiojo kurfiursto Fridricho Vilhelmo (1640–1688) įtakojama, ištekėjo už jo sūnaus – Brandenburgo margrafo Liudviko.

1681 m. Liudvika Karolina Radvilaitė teismo keliu atgavo Tauragės, Seirijų dvarus ir juos kaip pasogą pavedė valdyti Brandenburgo kurfiurstui. Taip Tauragės dvaras, kuris buvo LDK teritorijoje, atsidūrė Prūsijos didikų žinioje ir joje išliko 105 metus.

1691 m., anot Vilniaus tribunolo, Tauragė perėjo Prūsijos valdovo (Brandenburgo kurfiurstų) žinion, nors vis dar priklausė Lietuvos-Lenkijos valstybei. Atsidūrus Prūsijos valdžioje, Tauragėje buvo įvesta vokiška administracija, valdytojus skirdavo Prūsija.

1688–1793 m. Tauragę valdė net 12 pareigūnų, iš kurių dauguma buvo lietuviai.

Prūsijos valdovas, kuriam tuo laikotarpiu priklausė Tauragė, kaip ir kiti Lietuvos didikai turėjo mokėti mokesčius Lietuvos-Lenkijos valstybei bei atlikti kitas didikams priklausančias prievoles.

1736 m. buvo įsteigta Tauragės evangelikų liuteronų mokykla.

1765 m. Tauragėje buvo 22 žydų tautybės gyventojai, 1784 m. – 71.

1768 m. Tauragėje pastatyta medinė evangelikų liuteronų bažnyčia.

1774 m. rugpjūčio 3 d. Tauragė perėjo Raseinių apskrities viršininko Aramavičiaus žinion.

1775 m. Tauragėje buvo 74 dūmai.

1778 m. Tauragėje ir dvarui priklausančiuose kaimuose jau gyveno 120 vokiečių valstiečių bei amatininkų šeimų.

1782 m. sudegė Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčia.

1787 m. pastatyta nauja Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčia.

1793 m. rugsėjo 25 d. buvo pasirašyta Gardino sutartis, pagal kurią Prūsijos karalius Fridrichas Vilhelmas II atsisakė Tauragės bei Seirijų dvarų ir juos grąžino Lietuvos-Lenkijos valstybei. Generalgubernatoriaus Nikolajaus Repnino įsakymu Tauragės dvaras buvo perimtas iš Prūsijos administracijos ir perduotas Rusijos valstybės turtų žinion. Pirmuoju dvaro valdytoju paskirtas Ivanas Veisas.

1794 m. rugpjūčio 3 d. Tauragėje valdžia perėjo LDK žinion, miestą pradėjo valdyti Raseinių apskrities viršininkas.

Iki 1795 m. Tauragės dvaro žemės priklausė Kražių valsčiui. Tuo metu Tauragėje buvo 441 gyventojas, 74 kiemai.

1795 m. Tauragė pateko Rusijos carų valdžios žinion.

1797 m. Tauragėje buvo 28 miestelėnų krikščionių, 9 kaimiškų ir 8 žydų kiemai. Čia veikė sinagoga, žydai turėjo savo rabiną.

1797 m. balandžio mėnesį Tauragės valda buvo padovanota Jekaterinos II gydytojiui Krauzei. Greitai po to jis šią valdą perleido savo žentui Ivanui Albrechtui.

1804 m. Tauragės evangelikų liuteronų mokykloje mokėsi 37 berniukai ir 18 mergaičių.

1805 m. Ivanas Albrechtas Tauragės dvarą ir miestą pardavė grafiui Platonui Zubovui, kuris iš Jekaterinos II kaip dovaną 1795 m. buvo gavęs Šiaulių ekonomiją.

Iki Platono Zubovo mirties juridškai nebuvo išspręsti jo turto padalijimo reikalai, todėl, P. Zubovui mirus, Tauragė vėl pateko Rusijos valstybės išdo žinion.

1805–1807 m. Tauragės dvare buvo įrengta rusų caro būstinė ir carinės Rusijos kariuomenės vyriausioji tvirtovė. Joje ne kartą lankėsi Rusijos caras Aleksandras I (1807 m. vasarą du kartus – birželio ir liepos mėnesiais) bei Prūsijos karalius.

Po to, kai 1807 m. balandžio 14 d. Napoleonas ties Fridlandu pasiekė pergalę prieš rusų kariuomenę ir ji pasitraukė į dešiniąją Nemuno pusę, 1807 m. birželio 22 d. caras Aleksandras I Tauragėje pasirašė sutartį su prancūzais (tai 1807 m. birželio 25 d. pasirašytos Tilžės taikos sutarties prototipas).

1808 m. Tauragėje papratinės mokyklos nebuvo. Neturėta tokios mokyklos ir Adakave, Batakiuose, Gaurėje, Pagramantyje, Skaudvilėje, Pajūryje, Sartiniukuose, Žygaičiuose.

1812 m. birželio 28 d. Napoleono kariuomenės 10-asis korpusas, vadovaujamas Ž. Makdonaldo, iš Tilžės pasuko per Tauragę, Skaudvilę, Viduklę. Tų pačių metų rugpjūčio mėnesį 11 d. Tauragėje buvo apsistojęsi generolo Hermano Deandelso vadovaujama divizija.

1812 m. gruodžio 30 d. Tauragės dvaro Požerūnų malūne (6 km nuo Tauragės) Prūsijos generolas H. Jorkas ir Rusijos generolas I. Dibičius pasirašė 7 straipsnių konvenciją (vėliau ji pradėta vadinti Tauragės konvencija), kuri itin reikšminga Europos istorijoje. Ši konvencija buvo viena iš prielaidų vokiečiams pradėti tautinio išsivadavimo judėjimą.

1821–1830 m. Tauragės evangelikų liuteronų mokykla veikė papirajai priklausančiuose namuose.

1821 m. Tauragės evangelikų liuteronų mokykloje mokėsi 45 mokiniai, 1824 m. – 41, 1826 m. – 80, 1827 m. – 70, 1828 m. – 80, 1829 m. – 37, 1830 m. – 47.

Po Platono Zubovo mirties (1822 m.) didiko turtus dalijosi jo brolis Dmitrijus ir kito brolio Nikolajaus vaikai Aleksandras, Platonas bei Valerijonas. 1833 m. per dalybas Tauragės dvaras atiteko Valerijonui Zubovui.

1829 m. gegužės 19 d. Tauragė nusiaubusio gaisro metu sudegė 18 namų su ūkiniais pastatais ir visu ten buvusiu turtu.

Tauragės rajono savivaldybės viešoji biblioteka

Vienas seniausių Tauragės mūrinių pastatų (iškilio 1921 m.). Tai buvusi žydų pradžios mokykla Nr. 4. Po Antrojo pasaulinio karo čia veikė suaugusiųjų, muzikos mokykla, dabar – prokuratūra

1830 m. Tauragėje pradėjo veikti odų išdirbimo įmonė.

1831 m. kovo mėnesį J. Urbonavičius Tauragėje suorganizavo 200 asmenų sukilėlių būrį. Kitą sukilėlių būrį šiose apylinkėse buvo suorganizavęs F. Kybartas.

1831 m. lapkričio mėnesį Rusijos caras patvirtino dokumentą dėl Tauragės muitinės įsteigimo (iki to laiko čia veikė muitinės / sienos perėjimo punktas).

1833 m. Tauragėje pastatyta muitinė. Tuo metu miestelyje buvo apie 630 gyventojų, 79 gyvenamieji namai, 8 smuklės, o 1892 m. – 4 722 gyventojai, 1897 m. – 6 655, Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse – apie 10 000 gyventojų.

1834 m. Tauragės dvaro savininkas Valerijonas Zubovas miestui išrūpino teisę per metus rengti tris prekymečius (vasario 2 d.,

(Nukelta į 8 p.)

Tauragės kultūros rūmai

Centrinis Tauragės miesto skveras

(Atkelta iš 7 p.)

Švč. Trejybės dieną ir rugpjūčio 10 d.) bei savaitinius turgus, kurie vykda-vo pirmadieniais.

1834 m. buvo parengtas mūrinio Tauragės muitinės pastato projektas, sudaryta šio pastato statybos sąmata bei parengtas plento nuo Tauragės iki sienos su Prūsija projektas.

Tauragė daugelį kartų niokojo gaisrai, ypač miestas nuo jų nukentėjo 1780, 1782, 1815 ir 1836 metais. 1836 m. gegužės 21 d. kilusio gaisro metu Tauragėje sudegė 59 kiemai su visais ūkiniais pastatais (iš viso apie 200 pastatų). Tarp sudegusiųjų buvo ir prieš 17 metų pastatyta didelė muitinė bei jos sandėliai, 1830 m. pastatytas paštas, nuo 1787 m. veikusi evangelikų liuteronų bažnyčia, sinagoga. Gaisras nepalietė tik 30 krikščionių ir 12 žydų gyvenamųjų namų.

1836 m. Rusijos vyriausybės įsakymu architektas Vaclovas Ritšelis parengė, o valdžia patvirtino naują Tauragės miesto statybos projektą. Pagal jį Tauragė buvo pradėta formuoti naujoje vietoje. 1910 m. pagal šį planą miestas jau buvo užstatytas.

1836–1837 m. suprojektuotas ir 1836–1844 metais nutiestas Šiaulių–Tauragės kelias, kuris Lietuvą jungė su Prūsija. Šis kelias Požerūnų kaime suko į šiaurę ir aplenkė Tauragės dvarą.

1836–1844 m. nutiesus plentą per Tauragė, ji kaip pasienio ir prekybos centras pradėjo greitai augti. Didelė dalis naujųjų pastatų buvo mūriniai. Plytas naujų namų statybai gamindavo Tauragės dvaro plytinė.

1838 m. Tauragės parapijai priklausė 4 141 katalikas.

1838 m. kapitonas Droninas parengė Tauragės kalėjimo projektą, kurį 1842 m. pakoregavo architektas Karolis Gregotavičius.

1841 m. Tauragės dvaras eilinį kartą perėjo valstybės išdo žinion. Jį caras įsakė nupirkti po to, kai sužinojo, jog V. Zubovas planuoja šį dvarą parduoti.

1842 m. Tauragėje buvo 178 sklypai (iš jų 120 naujojoje, 58 – senojoje miestelio dalyje).

1842 m. Tauragės pašto stotis turėjo 28 arklius.

1843 m. gegužės 21 d. pašventinta naujoji Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčia.

1844–1847 m. pradėtas statyti Tauragės pilies rūmų ansamblis, kuriame

Lietuvos atgimimo metais atstatytas paminklas Šaulių sąjungos įkūrėjui Vladui Pūtviui-Putvinskiui šalia Tauragės pilies rūmų komplekso (šio paminklos autorius nežinomas)

Kairėje – Lietuvos atgimimo metais atstatytas paminklas Lietuvos nepriklausomybės šaukliui Vincui Kudirkai Tauragėje ir ant jo postamento esantis Žemaitijos herbas bei Gedimino stulpai. Paminklą atkūrė Antanas Bagdonas

Tauragės miesto parko prie Tauragės evangelikų liuteronų Martyno Mažvydo bažnyčios fragmentas

yra veikusi muitinė, kalėjimas, psichiatrijos, apskrities ligoninė. Dabar pastatų kompleksas naudojamas kultūros reikmėms, čia veikia krašto muziejus. Pilies ansamblis užbaigtas suformuoti 1886 metais.

1846 m. caras Nikolajus I Tauragės dvarą majorato teisėmis padovanojo kunigaikščiui generolui Hilarijui Vasilčikovui. Tais metais Tauragėje buvo 135 namai (1 iš jų priklausė Tauragės šeimininkui, 5 buvo valstybiniai, 129 – miestelėnų).

1847 m. Hilarijui Vasilčikovui mirus, Tauragės dvaras atiteko jo sūnui Aleksandrui Vasilčikovui.

XIX a. vid. Tauragė priklausė dvarui (savarankiškumo neturėjo).

1843 m. mieste pastatyta nauja evangelikų liuteronų bažnyčia (architektas Brucas).

XIX a. vid. Tauragėje, prie pagrindinio plento, buvo pastatytas tokiems pasienio miestams būdingas kompleksas – rūmų ansamblis, skirtas muitinei (1844–1847; 1852; 1866 m.).

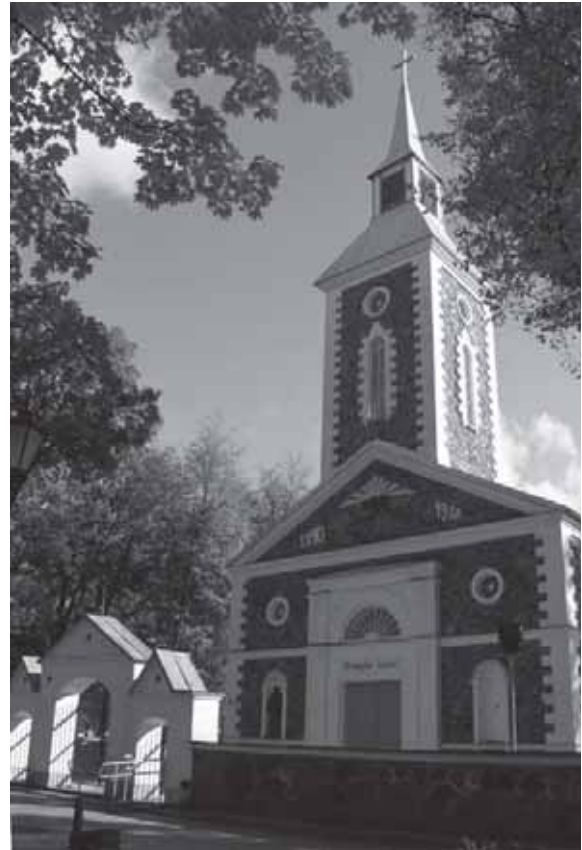
XIX a. II p. Tauragės miestas jau nebebuvo pavaldus dvarui. Miestą valdė pasienio užkardos viršininkas. Tuo laiku Tauragėje veikė Jurbarko pasienio muitinių apygardos štabas, kurio viršininkui buvo pavaldi Vilniaus pasienio karinės tarnybos kareivių brigada. Tuo metu Tauragė priklausė Raseinių apskrčiai, buvo valsčiaus centras (iki 1919 m.).

1850 m. Tauragės parapinę mokyklą lankė 6 mokiniai, 1857 m. – 25, 1858 m. – 8, 1859 m. – 19, 1860 m. – 20, 1861 m. – 46, 1862 m. – 18.

(Nukelta į 10 p.)

Dešinėje – Tauragės evangelikų liuteronų Martyno Mažvydo bažnyčia ir Martyno Liuterio (1483–1546) skulptūra bažnyčios nišoje. Viršuje – bažnyčios statybos data, įamžinta pamatuose įmūrytame bažnyčios kertiniame akmenyje

Tauragės katalikų bažnyčios altoriai. 1966 m. Mečislovo Sakalausko nuotraukos

(Atkelta iš 9 p.)

1855 m. per Tauragės muitinę buvo išvežta prekių už 3 000 000 rublių, o įvežta – už 9 000 000 rublių.

1856 m. Tauragėje atidaryta valdinė parapinė dviklasė rusiška mokykla (veikė pagal 1828 m. švietimo nuostatus, lietuvių kalba joje nebuvo dėstoma). Mokyklą pastatė Tauragės šeimininkas Vasilčikovas.

1858–1861 m. Tauragėje pastatytas pašto stoties kompleksas su užieigos namais (architektas Slupskis).

Dalis Tauragės ir jos apylinkių gyventojų dalyvavo 1863 m. sukilime. Tuo laikotarpiu Tauragės apylinkėse veikė Boleslovo Jablo-

nauskio-Dluskio vadovaujama sukilėlių rinktinė. Į Tauragę buvo atsiųsta karinių dalinių sukilėliams malšinti. Už sukilėlių rėmimą nubautas ir į Sibirą ištremtas Tauragės vikaras kun. Jonas Jasevičius.

Po baudžios panaikinimo 1861 m. Tauragė tapo valsčiaus centru.

1864–1866 m. Tauragės dviklasėje mokykloje nuolat mokydavosi vidutiniškai po 273 mokinius, 1867 m. – 234.

1865 m. kilus gaisrui, sudegė prie Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčios veikusi mokykla. Netrukus šiai mokyklai buvo surastos kitos patalpos. 1865 m. Tauragėje pradėjo veikti papildomai dar dvi vienklašės valsčiaus išlaikomos rusiškos mokyklos.

1868 m. Tauragėje veikė Jurbarko muitinės apygardos raštinė, Tauragės muitinė, arešto namai (kalėjimas), pašto kontora, policijos nuovada, valsčiaus valdyba, 2 valdžios išlaikomos mokyklos, 2 viešbučiai, 3 užvažiuojamieji namai, 1 restoranas, 12 smuklių, 10 nedidelių pramonės įmonių, bendruomenės mūrinis grūdų sandėlis. Iš viso stovėjo 6 mūriniai, 353 gyvenamieji namai, mieste buvo 4 381 gyventojas.

1869 m. vidaus reikalų ministro potvarkiu Tauragės parapijos evangelikų liuteronų parapijos buvo uždarytos, mokytojai pašalinti iš pareigų.

1870–1871 m. vienoje iš pirmųjų knygnešių bylų už lietuviškų knygų platinimą buvo apkaltintas Tauragės klebonas J. Tamoševičius.

1871 m. Tauragės dvare, kuris tuo metu priklausė H. Vasilčikovui, atidaryta spirito varykla.

XIX a. II p. Tauragėje ir jo apylinkėse ėmė plisti tautinio atgimimo idėjos. Tuo laikotarpiu per šį krašto ėjo daugelis knygnešių kelių.

Jie vedė iš Tilžės, Ragainės (O. Mauderodės, J. Mikšo, J. Šenkės, M. Jankaus spaustuvių) į Šiaulius, Tauragę, Biržus ir kitur. Kai Tauragėje pastatė muitinę, čia ilgą laiką veikė kalėjimas, kuriame laikydavo ir pasienyje suimtus draudžiamos literatūros platintojus. Čia yra kalėjęs ir žymiausias lietuvių knygnešys Jurgis Bielinis.

1872–1882 m. lietuviškas knygas platino Tauragės evangelikų liuteronų parapijos klebonas J. Pipiras. Jo darbus tęsė kunigas Mar-

Tauragės kryžiai, stogastulpiai prie katalikų bažnyčios. Dešinėje – paminklas vyskupui Jonui Kalvanui Tauragėje, greta paminklo, įamžinusio buvusios pirmosios Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčios vietą

tytas Keturaitis, platinęs draudžiamą literatūrą 1882–1884 metais. Už tai kunigas buvo ištremtas į Kaukazą (vėliau M. Keturaitis išvyko gyventi į Ameriką). Tarp žymiausių šio krašto knygnešių buvo ir J. Mažeika, A. Pakutinskas, S. Sarapas, J. Baldauskienė, F. Petravičius.

1874 m. mieste iškilo pasienio įgulos rusų stačiatikių cerkvė.

1875 m. kovo 27 d. ties Taurage ledų sangrūdos sugriovė tiltą, jungusį du Jūros upės krantus.

1877 m. mieste pradėjo veikti garinis malūnas.

1880 m. mieste veikė parapinė ir valsčiaus mokykla. Tais metais gruodžio 12 d. iškilmingai atidarytas metalinis tiltas su olandiško tipo santvaramis.

1881 m. Tauragėje įsteigta pirmoji vaistinė.

1886 m. Tauragėje buvo 2 sinagogos, 5 žydų maldų mokyklos, 2 ligoninės, 29 parduotuvės, 2 odų išdirbimo įmonės, vandens ir vėjo malūnas, 2 restoranai, 4 užvažiuojamieji namai, 26 smuklės. Tais metais mieste, rekonstravus kardomojo arešto kalėjimą, šalia jo buvusius ūkinius trobesius, muitinės pastatą, jos sandėlius, suformuotas pastatų kompleksas, kuris pavadintas kalėjimo pilimi.

1886, 1887 m. mieste įsteigta po 1 muilo įmonė.

1887 m., pirkliais prašant, dėl sumažėjusių prekybos mastų (tai atsitiko dėl to, kad buvo nutiestas Liepojos–Romnų geležinkelis), sumažinta prekybos mokesčių kategorija.

1887 m. Tauragėje atidaryta privati religinė žydų Talmud Toros mokykla.

1889 m. Tauragėje susibūrė, darbą pradėjo ugniagesių komanda.

1890 m. Tauragėje veikė 6 nedidelės odų išdirbimo įmonės.

1897 m. šalia naujosios turgavietės iškilo gaisrinės pastatas. Tais pačiais metais įsteigta Tauragės gaisrininkų draugija.

1898 m. H. Vasilčikovas įkūrė progimnaziją, kuri buvo pavadinta jo paties vardu.

1899 m. Tauragėje atidaryta valdžios išlaikoma rusiška dviklasė žydų mokykla su mergaičių pamaina.

XX a. pr. Tauragė priklausė Raseinių apskrīčiai.

1903 m. Tauragėje pastatyta nauja mūrinė Švč. Trejybės katalikų bažnyčia (statybą finansavo kunigas Vincas Kemėšius). Tais pačiais metais mieste pradėjo veikti vienklasė valsčiaus mergaičių mokykla. Bažnyčių Žemaičių vyskupas Gasparas Cirtautas pašventino 1904 m. rugpjūčio 22 dieną.

1904 m. mieste įsteigta vartotojų bendrovė. 1907 m. ji turėjo 240 narių.

1905 m. iškilo naujas Tauragės gaisrinės pastatas.

1906 m. lapkričio 22 d. Tauragėje lietuviško vakaro metu parodytas pirmasis lietuviškas vaidinimas – Šatrijos Raganos pjesė „Nepasisekė Marytei“. Vakarą metu dainavo ir J. Charžausko vadovaujamas choras. 1907 m. sausio 21 d. įvykusiame vakare parodyta Keturakio komedija „Amerika pirtyje“ bei V. Kozebrodkio pjesė „Dėdė atvažiavo“. 1907 m. rudenį įvykusiame lietuviškame vakare suvaidinta kun. Vincento Kemėšiaus iš vokiečių kalbos išversta drama „Šventoji Elžbieta“. Lietuviški vakarai čia buvo organizuojami klebono V. Kemėšiaus (1908 m. jis išvyko gyventi į Ameriką) iniciatyva. V. Kemėšių pakeitė Juozas Guda-

vičius – tada jis ir užsiėmė lietuviškų vakarų organizavimu Tauragėje. XX a. pirmaisiais dešimtmečiais mieste aktyvią veiklą buvo išplėtojusi Tauragės giedotojų draugija, kuri turėjo vaidintojų grupę, chorą (vadovas J. Charžauskas).

1907 m. pradžioje įsteigta Tauragės berniukų progimnazijos draugija. Ji rūpinosi 1908 m. rugsėjo mėnesį Tauragėje veikti pradėjusios berniukų progimnazijos įsteigimo reikalais. 1908 m. į šios gimnazijos parengiamąją klasę buvo priimta 14 mokinių, į pirmąją – 25, į antrąją – 22 vaikai.

1908 m. įkurtas Tauragės ūkio ratelis, įsteigta Šv. Juozapo darbininkų draugija (pastarosios įsteigimu rūpinosi kun. V. Kemėšius). Tais metais veikė draugijos biblioteka su skaitykla, pieninė, siuvykla, bat-siuvių dirbtuvė.

(Nukelta į 12 p.)

Kryžiai Tauragės bažnyčios šventoriuje (iš kairės): kryžius, skirtas Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejui; kryžius tautos kančioms atminti; Antano ir Sofijos Grotuzų antkapinis paminklas

(Atkelta iš 11 p.)

Apie 1909 m. pradėjo veikti Tauragės spaustuvė. Ją įsteigė Davidas Indichšteinas. Spaustuvė uždaryta prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui.

1909 m. rugpjūčio 2 d. Tauragės lietuviškų vakarų organizatoriai surengė lietuvišką vakarą, kuris įvyko Lauksargiuose.

1910 m. sausio mėnesį pradėjo veikti privati A. Byzovos Tauragės mergaičių gimnazija.

1911 m. H. Vasilčikovo progimnazija reorganizuota į gimnaziją. 1912–1913 m. joje buvo šešios klasės, kitais metais – septynios.

1911 m. A. Vymeris paskirtas Tauragės evangelikų liuteronų parapijos klebonu. Jis, Lietuvos vyriausybei pavedus, kartu su kitais evangelikais liuteronais suorganizavo pirmąją nepriklausomos Lietuvos konsistoriją ir ilgą laiką buvo vienas iš jos vadovų.

1912 m. nė vienoje iš Tauragėje veikusių mokyklų nebuvo mokoma lietuvių kalbos.

1912 m. Tauragės miesto plane yra pažymėti 687 sklypai.

1912 m. Tauragės choro ir orkestro dirigentas, kompozitorius Juozas Gudavičius (1873–1939) Tilžėje išleido rinkinį „Žemaitiškos dainos, pavestos liaudies chorams“.

1914 m. Tauragėje veikė 4 pradinės valdžios išlaikomos mokyklos, iš kurių viena buvo dviklasė.

Tauragės miestas stipriai nukentėjo Pirmojo pasaulinio karo metais. Jau pirmosiomis karo dienomis Tauragė atsidūrė stiprių kovų zonoje. Policija iš Tauragės pasitraukė 1914 m. rugsėjo 1 d., o 1914 m. rugsėjo 5 d. mieste pasirodė pirmieji vokiečių žvalgai. Iki rugsėjo 6 d. iš jo pasitraukė apie du trečdaliai gyventojų. Vokietijos raiteliai, kurių buvo apie 500, Tauragę užėmė rugsėjo 6 dieną. Rusams puolant, vokiečių armijos vadovybės nurodymu vokiečiai rugsėjo 20 d. iš Tauragės pasitraukė. 1915 m. vasario 5 d. vokiečiai antrą kartą užėmė Tauragę. Tų pačių metų kovo–balandžio mėnesiais prieš Tauragės ir pačiame mieste vėl vyko mūšiai. Šių karinių operacijų metu kilę gaisrai sunaikino beveik visą miestą. Ugnies

nepalieti liko vos keli namai miesto pakraštyje, rusų stačiatikių cerkvė ir dar keletas statinių. Pirmosiomis karo dienomis Tauragė buvo tapusi tarsi karo lauko ligonine. Karo metais net miesto gatvių ir turgaus aikštės grindinių akmenys buvo išvežti – jie buvo naudojami plentui taisyti. Po 1915 m. miestą nusiaubusio gaisro Tauragė buvo atstatoma lėtai. Iki 1919 m. čia iškilo 48 nauji mediniai pastatai.

Kaizerinės Vokietijos metais Tauragėje įsteigta vokiečių muitinė, o buvusios muitinės ir kalėjimo patalpose – psichiatrijos ligoninė.

1915 m. susprogdintas XIX a. II p. per Jūros upę pastatytas tiltas.

1915 m. karo reikmėms pro Tauragę lygiagrečiai plentui buvo nutiestas siaurasis geležinkelis (miesto šiaurės vakarinėje dalyje, ėjo lygiagrečiai su plentu nuo Lauksargių per Tauragę, Skaudvilę iki Kelmės). Siauruko geležinkelio stotis veikė dabartinėje Šilalės gatvėje.

1915–1916 m. liūtys paplovė siaurojo geležinkelio pylimą. Tuometinė valdžia nutarė jo neberemontuoti, nes per miesto pietinę dalį 1916 m. buvo pradėta tiesti plačiojo geležinkelio linija Pagėgiai–Radviliškis.

1916 m. prie Tauragės turgaus aikštėje okupacinė vokiečių valdžia įrengė administracinį pastatą – rotušę („Ratkaus“). Tais metais Tauragėje buvo vos 50 gyventojų.

1918 m. pabaigoje sudarytas Tauragės apsaugos štabas (vadovavo karininkas J. Kubilius). Tais metais Tauragėje jau buvo 600 gyventojų.

1919–1935 m. Tauragėje veikė 7 mokyklos: keturiose iš jų dėstyta lietuvių kalba, vienoje – lietuvių ir vokiečių, dviejose – hebrajų.

1919 m. Tauragė tapo apskrities centru. Sausio 10 d. į Tauragę atvyko pirmieji savanoriai. Sausio 15 d. Tauragėje buvo mobilizuoti karininkai bei puskarininkiai ir pradėtas formuoti pirmasis Žemaičių pėstininkų batalionas.

1919 m. vasario 16 d., minint Lietuvos nepriklausomybės vienerių metų sukaktį, Tauragėje įvyko pirmasis Žemaitijoje organizuotas Lietuvos kariuomenės paradas. Jame dalyvavo 15 karininkų ir 100 kareivių.

1919 m. lapkričio 20 d. Tauragėje įvyko bermontininkų susirėmi-

mas su į miestą atvykusi Lietuvos kariuomenės 7 pėstininkų pulku. Pastariesiems pavyko bermontininkų pasipriešinimą pralaužti ir juos gruodžio 15 d. galutinai išstumti iš Lietuvos.

1919 m. Tauragėje surengtas pirmasis atkurtos Lietuvos kariuomenės orkestro koncertas, įsteigta dramos ir muzikos draugija „Aidas“.

Nepriklausomos Lietuvos metais Tauragė buvo tarp greičiausiai besivystančių miestų šalyje. Po karo jis pasipuošė naujais gražiais mūriniais namais, akmenimis grįstomis gatvėmis, plytelėmis grįstais šaligatviais. Jūros upės krantus miesto teritorijoje sujungė naujas gelžbetoninis tiltas, mieste įrengta dalinė kanalizacija.

Tuo laikotarpiu Tauragėje veikė 4 vaistinės, 2 vaikų darželiai, 5 malūnai, 3 plytinės, 2 saldinių fabrikai, 3 viešbučiai, 2 lentpjūvės, 3 automobilių remonto dirbtuvės, spirito varykla. Mieste buvo platus švietimo įstaigų tinklas – veikė kelios pradžios mokyklos, komercijos mokykla, gimnazija, mokytojų seminarija, žydų progimnazija, mergaičių amatų ir namų ruošos, žemės ūkio mokykla.

Nepriklausomos Lietuvos metais Nepriklausomos Lietuvos metais Tauragė buvo lietuvių evangelikų liuteronų veiklos centras. Tuo laikotarpiu Tauragėje yra dirbę, mokęsi daug Lietuvos šviesuolių. Tai J. Avižonis, skulptorius R. Antinis, kun. B. Barauskas, kraštotyrininkas, švietėjas J. Bicka, poetas P. Drevinis, muzikai A. Ilčiukas ir J. Gudavičius, kalbininkai P. Jonikas ir J. Kruopas, kun. M. Mačernis, kraštotyrininkas, švietėjas K. Paulauskas, gydytojas, kalbininkas J. Spudulis, kun. A. Vymeris ir daugelis kitų.

1920 m. pirklio Kano rūpesčiu mieste pradėjo veikti lentpjūvė ir malūnas.

1920 m. rugpjūčio 17 d. Tauragėje įsteigta vidurinė mokykla, kuri veikė Šilalės gatvėje išnuomotame name. 1924 m. valdžia davė leidimą, kad prie šios mokyklos veiktų penkta klasė, kurioje būtų dėstoma komercijos programa. 1925 m. rugpjūčio 1 d. ši mokykla pavadinta Tauragės aukštesniąja komercijos mokykla.

1920–1923 m. Tauragėje buvo organizuojami evangelikų liuteronų mokytojų kursai. Iš pradžių jie vyko kunigo Augusto Vymerio ir Tauragės burmistro J. Vilkaičio iniciatyva. Vėliau šie kursai buvo reorganizuoti į mokytojų seminariją (įkurta

Viršuje – Tauragės miesto ligoninė nepriklausomos Lietuvos metais buvo viena moderniausių gydymo įstaigų šalyje. Jos projektą parengė architektas A. Reisonas. Apačioje – Jūros upės slėnyje įrengto Tauragės parko, vasaros estrados fragmentas

1923 m.). Ji turėjo rengti mokytojus ir Mažajai Lietuvai. Iki 1933 m. vasaros mokyklą baigė 163 auklėtiniai. 1941 m. naciai uždraudė priimti mokinius į seminarijos pirmąjį kursą, o 1942 m. seminarija buvo uždaryta.

1921 m. rugpjūčio 2 d. įregistruota Tauragės dailės draugija „Lyra“.

1922 m., užtenkus Jūros upę, įrengta Tauragės elektros stotis.

1923 m. Tauragėje buvo 1363 namai. Tais metais nugriauta rusų stačiatikių cerkvė, o vietoje jos pastatyti šaulių namai. Tų pačių metų lapkričio 23 d. Tauragėje įsteigta „Pagalbos“ sąjunga, kuriai 10 metų vadovavo aktyvus lietuvių evangelikų liuteronų veikėjas dr. Kristijonas Gudaitis. Šiai sąjungai Lietuvos vyriausybė buvo pavedusi rūpintis Tauragės dvaro centru. Dvaro sodyba buvo naudojama labdaros reikmėms – tauragiškiai, bendradarbiaudami su Klaipėdos „Sandora“, dvare buvo įsteigę beturčių prieglaudą.

1924 m. Tauragėje Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos Tauragės skyriaus rūpesčiu pradėjo veikti suaugusiųjų gimnazija. Jos steigėjas ir pirmasis direktorius buvo evangelikų liuteronų kunigas Augustas Vymeris.

1925 m. lapkričio 8 d. Tarbuto draugija mieste įsteigė žydų vidurinę mokyklą (privaičią progimnaziją). Čia buvo dėstoma hebrajų kalba (mokykla veikė Šilalės gatvėje, žydų bendruomenės namuose). 1933 m. joje mokėsi 58 mokiniai, 1935 m. – 62, 1937 m. – 65, 1938 m. – 59.

1925 m. iki to laiko buvusi privati lietuvių gimnazija perėjo valdžios žinion.

1925 m. Tauragėje jau veikė spaustuvė „Laisvė“.

1925 m. Tauragėje veikė socialdemokratinio jaunimo sąjunga „Žiežirba“, socialistinio jaunimo sąjunga „Draugas“. Tais metais daug Tauragės apskrities darbininkų, amatininkų priklausė vietinėms socialdemokratų kuopelėms.

(Nukelta į 14 p.)

Tauragės miesto apylinkių vaizdas nuo Jūros upės pusės

(Atkelta iš 13 p.)

1925 m. kovo 12–14 dienomis vyko Tauragės mokytojų seminarijos moksleivių streikas, kuriame buvo išreikštas nepasitenkinimas esama Vyriausybe.

1924–1926 m. Tauragėje veikė bendrosios darbininkų profsąjungos skyrius, kuriam vadovavo socialdemokratai ir eserai.

1926 m. tauragiškiai (apie 200 žmonių) protestavo prieš 1926 m. gruodžio 17 dienos perversmą. Protestuotojams nuraminti į Tauragę buvo atsiųstas kairiųjų šaulių būrys. Įvyko susirėmimų.

1926 m. Tauragėje įsteigtas D. Poškos liaudies universitetas.

1926 m. įkūrė savo organizaciją, Tauragėje veiklą pradėjo socialistai revoliucionieriai (eserai).

1927 m. mieste įsteigtas M. Mačernio vadovaujamas M. Valančiaus liaudies universitetas. Tais metais uždrausta mokyklose veikusių ateitininkų, aušrininkų bei kitų ideologinių organizacijų veikla. Tuometinė valdžia palankiai vertino tik skautų organizacijas.

1927 m. Tauragėje iškilo geležinkelio stoties pastatas (projektavo architektas E. A. Fryko).

1927 m. rugsėjo 9 d. Tauragėje įvyko sukilimas – buvo surengtas politinis perversmas, žinomas „Tauragės pučo“ vardu. Pasirengimui ir pačiam sukilimui vadovavo P. Mikulskis. Žmonės buvo raginami jungtis į sukilėlių gretas tam, kad būtų nuversta fašistinė valdžia, socialdemokratai ir liaudininkai paimtų valdžią į savo rankas. Pastarieji žadėjo valstiečiams duoti žemės, aprūpinti darbu, sumažinti mokesčius, rūpintis darbininkų geresniu gyvenimu. Sukilimą Tauragėje numalšino iš Klaipėdos atsiųstas kariškių būrys.

1929 m. mieste pradėjo veikti 450 abonentų telefonų stotis.

1930 m. Tauragėje pastatyti paminklai Vincui Kudirkai, Vladui Pūtviui-Putvinskiui (paminklai sovietmečiu buvo sunaikinti, o Lietuvos atgimimo metais atstatyti), gelžbetoninis tiltas per Jūros upę.

1931 m. Tauragėje pradėjo veikti valstybinė biblioteka.

1932 m. pastatyta Tauragės ligoninė (projektavo architektas K. Reisonas), išgrįsta turgavietė.

1931–1932 m. mieste pastatytas ir veikti pradėjo fabrikas „Maitas“, kuris turėjo elektros stotį ir tiekė elektrą visam miestui.

1932 m. Tauragei suteiktas antraeilio miesto statusas.

1932 m. iš Girėnų (Rietavo valsčius) į Tauragę buvo perkelta ir darbą pradėjo žemesnioji mergaičių ruošos mokykla. Tais metais joje mokėsi ir bendrabutyje gyveno 28 mergaitės, 1938 m. – 33,

1939 m. – 28. Šia mokykla rūpinosi Lietuvaičių švietimo draugija (Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos tarnaičių kongregacija). Per Antrąjį pasaulinį karą šios mokyklos namai buvo sugriauti.

1933 m. pastatyti Tauragės šaulių namai. Tai buvo didžiausi tokio tipo namai Lietuvoje (projektavo architektas K. Reisonas).

1934 m. Tauragės dvaras buvo perduotas Lietuvos kariuomenės reikmėms – jis perėjo Lietuvos vyriausybės žinion.

1934 m. mieste veikė 3 lėntpjūvės, 3 garo ir 2 vandens malūnai, 3 plytinės, 2 spaustuvės, 5 baldų, 2 virvių, 1 odų dirbtuvė, 2 saldainių įmonė.

1935 m. Tauragėje buvo 6 527 gyventojai, Tauragei suteiktas pirmajam miesto teisės. Tais pačiais metais mieste įvestas vandentiekis, iškilo vienas iš iki šiol Tauragėje stovinčių gražiausių pastatų – bankas (architektai A. Funkas ir M. Songaila). Tais metais tauragiškiai būrė keli chorai, mieste garsėjo šaulių teatras.

1936 m. mieste buvo 872 mediniai ir 211 mūrinių pastatų.

1939 m. Tauragėje jau buvo 10 561 gyventojas.

Nepriklausomos Lietuvos metais Tauragė buvo apskrities centras. Miestą valdė gyventojų rinkta taryba ir burmistras.

Tauragė dar kartą stipriai nukentėjo Lietuvoje 1940–1941 m. šeiminkaujant sovietams ir Antrojo pasaulinio karo metais. 1940 m. birželio 15 d. į Lietuvą įvedus papildomus raudonarmiečių dalinius, Tauragės apskrities kompartijos pirmuoju sekretoriumi buvo paskirtas Pranas Jonušas (nuo 1941 m. tokias pareigas ėjo Domas Pundzius), o apskrities viršininku – Jonas Bildušas, vėliau jį pakeitė Juozas Ryliškis, o miesto vykdomojo komiteto pirmininku buvo paskirtas J. Dirginčius. 1941 m. pradžioje iš Tauragės ir jos apylinkių į Vokietiją repatriavo 1 238 vokiečių tautybės asmenys ir kiti jų šeimų nariai.

1941 m. birželio 22 d. vokiečiams pradėjus puolimą prieš Sovietų sąjungą, Tauragė atsidūrė mūšių centre. Jų metu buvo sugriauta, sunaikinta ir Tauragės katalikų bažnyčia. Antrojo pasaulinio karo metais didžioji dalis Tauragės miesto ir jos apylinkių žydų tautybės žmonių, tie, kurie nespėjo pasitraukti, buvo nužudyti nacių, didelė dalis kitų miesto gyventojų išvežta darbams į Vokietiją.

1942 m. Tauragės evangelikų liuteronų parapijos klebonu paskirtas kun. Jonas Kalvanas.

1942 m. parengtas naujas Tauragės miesto planas.

1944 m. vasario 20 d. Tauragėje įsteigtas liaudies teatras.

1944 m. spalio mėnesį, rusų kariuomenei stumiant vokiečių hitlerinę kariuomenę iš Lietuvos, Tauragė vėl nukentėjo mūšių metu. Iš viso per Antrąjį pasaulinį karą buvo sugriauta apie 80 proc. miesto pastatų. Rusų kariuomenė miestą užėmė 1944 m. spalio 10 dieną.

1945 m. Tauragėje veikė mėsos kombinatas, malūnas, lėntpjūvė, virvių fabrikas, plytinė.

1947 m., minint pirmosios lietuviškos knygos – Martyno Mažvydo „Katekizmo“ – 400 metų jubiliejų, Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčiai suteiktas Martyno Mažvydo vardas.

1948 m. architektas R. Skromanas parengė naują Tauragės užstatymo projektą. Jame buvo numatyta miesto administracinį centrą ir gyvenamąjį rajoną atstatyti pagal senąjį, po 1836 m. gaisro parengtą planą, o pramonės rajonus suformuoti už geležinkelio. Vėlesniais metais Tauragė buvo užstatoma pagal 1962 m. parengtą naują miesto planą (architektas J. Vanagas) ir 1976 m. planą (architektas P. Janulis). Miestą užstatant pagal šiuos planus, Tauragėje

neliko ankstesnės turgaus aikštės, labai nukentėjo miesto istorinis paveldas, kurio objektų nemažai dar buvo likę dabartinėse Dariaus ir Girėno, Bažnyčių, Vytauto gatvėse. Buvo sunaikintos ir žydų, evangelikų liuteronų kapinės. Sovietmečiu Tauragėje susiformavo Žalgirių ir Jovarų mikrorajonai bei pramoninis rajonas.

Iki 1950 m. Tauragė buvo apskrities centras, vėliau – rajono.

1956 m. iškilo Tauragės keramikos gamykla.

1959 m. Tauragėje buvo 12 041 gyventojas. Tais metais mieste pastatytas daržovių fabrikas.

1960 m. pastatyti Tauragės kultūros namai.

1963 m. pradėjo veikti Tauragės skaičiavimo mašinų elementų gamykla, darbą atnaujino nuo 1932 m. Tauragėje veikęs mėsos kombinatas, buvo pastatyta universalinė parduotuvė. Tais metais mieste buvo 14 600 gyventojų.

1965 m. iškilo Tauragės rajono administracijos pastatas, pastatytas televizijos retransliacijos bokštas (1991 m. pakeistas nauju, galingesniu).

1970 m. mieste buvo 19 575 gyventojai.

1974 m. pastatytas Tauragės ligoninės korpusas, kitais metais – Tauragės viešbutis.

XX a. 8 dešimtmetyje pradėtas tvarkyti miesto centras, Jūros upės krantinė. Naujai užtvėnkta Jūros upė, įrengta vasaros estrada.

1979 m. Tauragėje buvo 25 966 gyventojai, 1989 m. – 29 996, 2004 m. – 28 672.

1981 m. pastytas statybinių medžiagų susivienijimo sporto ir sveikatingumo kompleksas, 1882 m. – Tauragės miesto poliklinika.

1986 m. Tauragės „Tauro“ futbolininkai (treneris J. Stažys) tapo Lietuvos „Žalgirio“ draugijos čempionais, o 1987 m. – Lietuvos futbolo čempionato nugalėtojais.

Žymiausių Tauragės sportininkų, trenerių būryje yra S. Adomaitis, A. Beniušis, R. Biliūnas, R. Brazaitis, V. Bridaitis, G. Cemnalianskis, A. Daunoravičius, P. Dirginčius, A. Gendrolius, R. Jancevičius, E. Kutujevas, A. ir E. Malkevičiai, G. Maškauskas, S. Mičiūnas, R. Muzikevičius, O. Mozūraitis, R. Piečia, V. Rasiukas, V. Ravinkienė, D. Saukevičius, J. Sabutis, J. Šakys, K. Šegžda, J. Šileris, A. Šlepavičius, V. ir S. Tamulevičiai, G. Vaištaras, V. Zieringis ir daugelis kitų.

1988 m. rugsėjo mėnesį Tauragėje susibūrė Sąjūdžio iniciatyvinė grupė. Kitais metais po ilgos pertraukos mieste vėl pradėta švęsti Vasario 16-oji. Lietuvos atgimimo metais miesto gatvėms buvo pradėti grąžinti ankstesnieji, nepriklausomos Lietuvos metais buvę jų pavadinimai, atstatyti V. Kudirkos ir V. Pūtvio-Putvinskio paminklai. Tuo laikotarpiu Tauragėje aktyvią veiklą išplėtojo Mažosios Lietuvos ir Žemaičių kultūros bendrijos, politiniai kaliniai ir tremtiniai, Šalių sąjunga, daugelis kitų organizacijų.

Tauragės miestas ilgą laiką buvo to paties pavadinimo apskrities ir rajono centras. Jis užima apie 1 200 km².

Reorganizavus Tauragės miesto meriją, 1995 m. balandžio 24 d. įsteigta Tauragės miesto seniūnija.

2002–2003 m. Tauragės miesto ikimokyklinėse įstaigose buvo ugdomi 894 vaikai.

2002 m. rugsėjo 6 d. mieste pradėjo veikti Kauno technologijos universiteto studijos.

NAUDOTA LITERATŪRA:

B. Kviklys, *Mūsų Lietuva*, Bostonas, 1968, t. 4.

Kviečia Tauragės kraštas, Kaišiadorys: Atkula, 1992.

Tauragė, Tauragė: Taškų mozaika, 2002.

Tauragės miesto apylinkių vaizdas nuo Jūros upės pusės

Paminklas knygnešiams Meldikviršių kaime, prie kelio, vedančio iš Tauragės į Lauksargius. Pastatytas 1971. Autoriai – R. ir J. Meižiai

Tauragės kraštas, [sudarė Dalia Klajumienė], Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007.

Interneto leidinys *Tauragės rajono savivaldybė*, <http://www.taurage.lt/index.php?-1175593333> (žr. 2010-10-24).